

A SZEGEDI EGYETEMI KÖNYVTÁR FEJLŐDÉSÉNEK AKADÁLYAI.*

Tudom, hogy a jelen történelmi körülmények közt panaszokkal fellépni úgyszólván céltalan és reménytelen. De bár teljesen átérzem azt, hogy ilyen időkben a panaszoknak el kell hallgatniok, mert csaknem minden panasz orvoslásához az a gazdasági eszköz szükséges, amelyet a nemzet számára elsőrendű fontosságú érdekek most maguknak követelnek, sőt a személyeket is ezek a célok foglalják le maguknak, az is bizonyos, hogy meg kell ragadnom mégis az ilyen alkalmat, amely egyenesen könyvtári panasznak van szánva, arra, hogy feltárjam sebeinket és hiányainkat. Az is kétségtelen, hogy valamennyi magyar nyilvános könyvtár közt mi, kolozsvár-szegediek, vagyunk hajlandók a legsötétebb színben látni intézetünk helyzetét, épp azért, mert mi veszítettük el nemcsak Magyarország, hanem a háború előtti Európa egyik legkitűnőbbben megépített, félmillió kötetnyi nagyszerű könyvvállománnyal, mai viszonyainkhoz mérten hatalmas dotációval s ezen felül teljes létszámú személyzettel ellátott könyvtárát. Azok a testvérintézetek, amelyek nem rendelkeztek olyan fényes és legmodernebb épülettel, nem volt akkora állományuk és olyan berendezésük, akkora anyagi lehetőségük és akkora személyzetük, mint a kolozsvári egyetemi könyvtárnak, a világháború előtt sem, vagy ha volt, azt nem veszítették el, és csak valamivel szegényesebb keretek közt kell most tovább fejlődniök, nem érezhetik olyan kétségbeejtőnek a helyzetüket, sőt talán, ha nagyon lecsökkentett méretben is, de mégis fejlődést is állapíthatunk meg előző helyzetükhöz képest. Hiszen mi is kénytelenek vagyunk elismerni, hogyha a háború utáni időszakot nézzük csupán — amikor a semmiből kellett felépülnie újra ennek az egész könyvtárnak —, mi is jelentős haladásra és fejlődésre tekinthetünk vissza. A nemzetközi jog és a békeszerződések értelmében minden kötet könyvet, minden darab papiroost Kolozsvárott kellett hagynunk. 1919-ben tulajdonképpen papiroson sem léteztünk. És ma állományunk erősen meghaladja a 121 ezer művet, illetve 225 ezer dara-

* Felolvastatott a Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete második országos kongresszusának panasznapján 1939. VI. 10-én.

bot. Otthonunk is van; hogy milyen, majd meglátjuk, de van; dotációnk is van, ha veszteségeink pótlására kicsike is; személyzetünk is van, ha a létszámunk törpe is, de vagyunk. És mi mégsem tudunk belenyugodni ebbe a csonkaságunkba, mint ahogy a csonkaságba az egész magyar nemzet sem nyugodhatik bele, s a nemzettel együtt nem törődhetünk bele abba, hogy akárhogy, ha koldus színvonalon is, csak tengessük magunkat. S mint ahogy az egész nemzet minden kínálkozó alkalmat figyelemmel kísér, hogy csonkaságából újra integrálódjék, mi is mindúntalan keressük a lehetőségét annak, hogy nem külső fényben, hanem a hivatásteljesítésre szükséges anyagban, erőben, személyzetben, helyiségben visszanyerjük integritásunkat és ugyanazt a szerepet tölthessük be Szegeden a magas műveltség terjesztésében, amelyet intézetünk Kolozsvárott betöltött.

Tekintettel arra, hogy panasza másnak is van, igyekszem összeűríteni mondanivalómat s ha itt-ott mégis beszédesnek látszom, azért teszem, mert gondolom, hogy panaszaim nagy része a mi sajátlagos helyzetünk ellenére is egyetemes panasza a magyar könyvtárságnak.

Panaszaink három főprobléma körül csoportosulnak, a három főhiány szerint: könyvanyaghiány, férőhelyhiány és személyzethiány.

I.

A szegedi egyetemi könyvtár könyvállományában két nagy területen mutatkoznak sajnálatosan súlyos hiányok.

1. Intézetünk Kolozsvárott tulajdonképpen hármasszerepet töltött be: a szorosán vett egyetemi könyvtárét, a múzeumi könyvtárét és a népkönyvtárét. Ezekből a népkönyvtár mint könyvanyag és helyiség, készen állott, de a háborúig a közhasználatnak nem volt átadható. Ennek gyümölcseit ugyanis a román impérium aratta le. A múzeumi könyvtárt intézetünkben a vele egyesített Erdélyi Múzeumi Könyvtár képviselte. Szegeden a népkönyvtár szerepét betölti bizonyos vonatkozásban a városi Somogyi-Könyvtár s ez itt nem probléma. Másrészt mi tervbe vettük néhány tanyai könyvtárnak Szeged környékén való megalapítását, miután a tanyai lakosság ezirányú igényeit a Somogyi-Könyvtárnak nincs módjában kielégíteni. Súlyos veszteségünk ellenben az Erdélyi Nemzeti Múzeum közel 300.000 kötetes könyvtára, amely egyfelől a legnagyobb és legkiválóbb erdélyi főúri könyvtárak anyagából összeadományozva a XVIII—XIX. század hazai és külföldi tudományos és szépirodalmi értékeit tartalmazta ritka bőségben, másfelől a budapesti királyi ügyészség kötelese példányai révén a XX. század elejének csaknem teljes tudományos és szépirodalmi magyar termését birtokolta. Ezenfelül az egyesített könyvtár az Erdélyi

Múzeum-Egyesület révén bizonyos olyan állandó évi dotációval is rendelkezett, amely csaknem teljes összegében a Hungaricák és Régi Magyar Könyvtári anyag vásárlására volt fordítható. Így szerencsésen magába egyesítette a legszélesebb érdeklődésű és nem egyszer nemcsak a magyar irodalommal és a hazai történelemmel, hanem a természettudományoktól az orientálistikáig minden tudományággal európai nívón foglalkozó főúri családoknak évszázadokon át gyűjtött kiváló könyvanyagát a legmodernebb magyar irodalommal. De ezenkívül ennek a múzeumi könyvtárnak az erdélyi fő- és köznemeség legértékesebb levéltárait őrző hatalmas levéltári és kéziratári osztálya volt, továbbá, a fővárosi nagy gyűjteményektől eltekintve, páratlan Régi Magyar Könyvtárral és hírlaptárral rendelkezett, amelyek ott mind az egyetemi könyvtárban kutató tudós rendelkezésére álltak. Ily vonatkozásban a kolozsvári egyetemi könyvtár ugyanazt a szerepet és missziót töltötte be, mint az Országos Széchényi-Könyvtár 1926 előtt, mielőtt nekem feladatul jutott volna a Múzeumi Levéltárnak az Országos Levéltár épületébe való átköltöztetése. Magyaráznom sem kell, hogy Kolozsvárott az Egyetemi Könyvtárnak saját gyűjtési feladatul úgyszólván csak a kontemporaneus külföldi tudományos és szépirodalom különböző körei maradtak. És éppen a könyvtár kolozsvári virágzásának korára esett a hazai és külföldi nagy alapvető gyűjteményes és összefoglaló munkák, Monumenták, Handbuchok, Grundrissek, stb., stb., a nagyarányú monográfiák, a biográfiai és bibliográfiai alapvető nagy kiadványok, lexikális és szótári főművek megjelenése, továbbá ebben a korban indultak meg vagy voltak még elég könnyen kiegészíthetők a legfontosabb folyóiratok. A kolozsvári Egyetemi Könyvtár főkincsei ezek az alapvető, ma sokszor megszerezhetetlen művek és a pénzben ma ki sem fejezhető hatalmas ritka teljességű folyóiratsorozatok. Ezt az alapvető, a tudományos munkásság számára nélkülözhetetlen gazdag anyagot a trianoni tollvonás számunkra mind semmivé tette. Nekünk itt szerény kis dotációnkból kellene összeállítani az egyetemi színvonalú tudományos munka biztosítására mind ezt a veszteséget pótló új gyűjteményt, és pedig a kutatók, a mindig elégedetlen kutatók óhajához mérten lehetőleg azonnal, mert különben könyvtárunk hiányos, színvonalatlan, értéktelen a szaktudós szemében. Debreceni és pécsi testvérintézeteinknek legalább rendelkezésükre állanak a helybeli nagymultú különböző könyvtárak, melyek fejlődő egyetemi könyvtári anyagukat szerencsésen kiegészítik. Nekünk Szegeden egyedül az áldott emlékezetű SOMOGYI KÁROLY kanonok gyűjteményéből eredő, elismerem, gazdag és nagyértékű, de mégis csak egyetlen egy ember bármily széleskörű, végeredményben csak egyéni érdeklődéséből teremtődött

könyvtára áll testvérintézetül. Világos tehát, hogy a szegedi egyetemi könyvtárban, a régi magyar könyvtártól el is tekintve, az egész XVIII. és XIX. századnak, valamint a XX. század elejének úgy tudományos, mint szépirodalma, hazai és külföldi vonatkozásban egyaránt csak *pium desiderium*. Röviden: könyvhiányunk egyik forrása a trianoni béke, melynek következtében a mondott anyag Kolozsvárott veszett. Az, hogy ez a mi veszteségünk mekkora nyeresége ma az erdélyi magyarságnak, jelen panaszkodásaink alkalmával természetesen más lapra tartozik.

2. A másik hiány a háború utáni helyzet következménye. Kolozsvárott az Egyetemi Könyvtárnak több mint háromszor akkora évi dotációja volt aranykorában, mint itt pengőben. Ezzel szemben az évi tudományos könyv- és folyóirattermelés lényegesen kisebb volt. Az akkori dotáció lehetővé tette azt, hogy Kolozsvárott a könyvtár csaknem teljesen kielégítse a kutatók igényét, biztosítva számukra az évi szakirodalmat könyvben és folyóiratban egyaránt. Kolozsvárott ez a dotáció a háború előtt fokozatosan emelkedett, mellette különböző incidentaliter felmerült szükségletekre, felszerelésre, alkalmilag felajánlott nagyobb könyvtárak beszerzésére évről-évre tekintélyes póthitelek álltak rendelkezésére s belőle, mint említettem, úgyszólván csak a külföldi tudományos és szépirodalom időről-időre kívánt termékeit kellett beszerezni. (Nagyjában ugyanígy volt ez az Országos Széchényi-Könyvtárban is abban a jó békebeli Ferenc József-féle korszakban és mi öregek, akkori fiatalok mégsem voltunk soha megelégedve ezzel a helyzettel, melyet bizonyos vonatkozásokban csak most vagyunk kénytelenek megbecsülni.) A háború után dotációnk harmadnegyedrésznnyire csökkent, az Egyetem momentán szükségleteinek fedezésére nem egyszer majdnem egészen le is foglaltatott a multban. Itt szakemberek előtt mit panaszkodjam arról, hogy ezzel az összeggel a külföldi tudományos és szépirodalom indokoltan kívánt évi terméséből mennyit szerezhettünk meg? Beszéljek a szakirodalom elspecializálásáról? Beszéljek a valutáris nehézségekről? Arról, hogy az igények és könyvtárak milyen mértékben növekedtek s hogy a javadalmunk ezzel szemben milyen arányban csökkent, s hogy ez a csökkenő javadalom azonfelül milyen arányban vesztette vásárlóképeségét a külfölddel szemben? Minek? Ezeket a kérdéseket ittlelvő kollégáim éppúgy ismerik, mint mi. Csak azt akartam érzékeltetni, hogy mi az oka annak, hogy nemcsak a XVIII. és XIX. század, hanem a modern kor irodalma is miért talál olyan gyér és hiányos képviselőre könyvtárunkban?

Mi van hát akkor könyvtárunkban? A legnagyobb hálával emlékezem meg azokról a testvérintézetekről, amelyek könyvtárunkat az

újraalapításkor (és később is) fölőspéldányaik nagylelkű ideadományozásával megalapozták. Az Akadémia, a Nemzeti Múzeum, a Fővárosi Könyvtár, a budapesti Egyetemi Könyvtár örök hálára köteleztek le minket azzal a nagy szeretetükkel, amellyel akkor segítségünkre siettek. De bizonyára szabad megemlítenem, hogy ezek a nagyon értékes duplumadományok és mult századbeli kiadványok az egyetemen most folyó tudományos kutatások és a tanítás szükségleteinek fedezésére csak nagyon kis százalékban alkalmasak. Szükségesek, hiányt pótolnak, nagy értéket jelentenek, nagyrészüik tényleg forgalomban is van, de restelleném feltenni, hogy részletezni is kellene azt, hogy ez az egyébként is nagyfokú kiegészítésre szoruló anyag egy egyetemi könyvtár életművének csak a hátterét, csak a tudományos épület mélyen fekvő alapjait képezheti, míg a kutatás napi érdekei más anyagot igényelnek. Szegedi gyarapodásunkról nem adhatok egészen pontos képet, miután évről-évre mérlegelnünk kell, hogy a helyhiány és a személyzethiány mellett a beérkezett anyagnak mely részét dolgozhatjuk és állíthatjuk fel könyvtárrá. Azért az 1937/38. tanév percentuális statisztikája nem fog mind a 18 évünkről pontos képet adni, de valamiképen mégis csak illusztrálja állapotunkat.

Vétel	11·3%
Ajándék	16·1%
Csere	25·8%
Ügyészségi anyag	46·8%
	100·00%

Vagyis vétel 11·3%. Szóval egy egyetemi könyvtár céltudatos, szakok szerinti arányos fejlesztése érdekében tervszerűen vásárolt vagy az olvasók kívánságára, elsősorban természetesen a tanszékek óhajára, mint tényleges gyakorlati szükséglet kielégítésére megszerzett könyv- és folyóiratgyarapodás az egész gyarapodásnak csupán egykilencedrésze. Pedig az igazság kedvéért meg kell vallanom, hogy ez a vásárlás csaknem kivétel nélkül tényleges igénylés kielégítésére szorítkozott, mert igazán céltudatos, szakszerű, arányos fejlesztésről, bármennyire is fáj a szívünk, jelenlegi javadalmunk mellett szó sem lehet.

Ajándékozás 16·1%. A szerzemény egyhatodrésze. Itt is meleg köszönetet mondok minden ajándékért, legyen az a legkisebb füzetke bár, mert az is hiányt pótol. De mi könyvtárosok, magunk közt megvallhatjuk, hogy az ajándék rendszeren már inkább történelmi értékkel bíró, vagy egyes elszigetelt szakcsoportok növelésére alkalmas anyag s csak bizonyos töredékében áll olyan művekből, amelyek az olvasóközönség aktuális követelményeinek kielégítésére szolgálnak.

Csere 25·8%. Tudományos szempontból a cserén szerzett anyag csaknem egyértékű, esetleg értékesebb a vétel útján beszerzett anyagnál. Nagy szerencse, hogy a csereanyag már eléri az évi gyarapodás egynegyedét. De úgy-e, itt is elég ritka eset az, hogy akárcsak a tudományos testvér szakintézetek kutatói igényeit is éppen a csere útján szerzett anyag fedezze. Előfordul ilyen részlet-fedezet, s az akkor a mi kutatóink nem kis örömét jelenti, de csak ritkán.

Kötelessépdány 46·8%. Az egész szerzeménynek közel fele. Valljuk be, hogy több, mint fele. Ezt az anyagot nemcsak azért gondoljuk és őrizzük nagy szeretettel, mert az intézetünkkel Kolozsvárott egyesítve volt Erdélyi Múzeum számára tartogatjuk, akkorra, amikor újra együtt lehetünk, hanem azért is, mert különösen a magyar szépirodalomnak nagyon gazdag anyagát juttatja hozzánk. A kutatók számára az a sokoldalú anyag, amelyet ez a gyarapodási forrásunk hoz, idővel felbecsülhetetlen értéket jelent. Itt hangzott el régebben egy előadás, melyben szóbakerült, mennyire fontos lehet akárcsak egy egykorú árjegyzék is idővel a tudományos kutató számára. Ezt nekem egyébként, mint volt múzeumi levéltárosnak talán legjobban kellene tudnom és megértenem. De mégis nekünk, mint egyetemi könyvtárnak, kötelességünk megállapítani, hogy nem elégedhetünk meg azzal, hogy gyarapodásunk anyagának egy nagy része majd az időmulta következtében fog értékke válni, nagyrésze mint szépirodalmi termék essék latba, s benne egy kevés tudományos anyag is csurranjon-cseppenjen. Mi nem elégedhetünk meg azzal, hogy örökre ábránd maradjon számunkra egy igazán egyetemi könyvtár, amelyben legalább az egyetem tanszékein képviselt tudományok, ha nem is teljes irodalmukban — erről ma már álmodni sem lehet —, de legalább a tényleges szükséglet fedezésére alkalmas válogatott könyv- és folyóirattermésükben arányosan, korszerűen, színvonalon meglegyenek polcainkon. Az egyetemi könyvtárosnak, akármilyen sisyphusi munka is ez, vágyai mindig ide irányulnak: felemelni lehetőleg minden vonatkozásban a tudomány mai színvonalára és szerves élő egészé tenni könyvtárát. Nem elégedhetik meg azzal, hogy az egyetemi hallgatóság pillanatnyi igényeit kiszolgálhassa, hanem professzori szemmel nézve is lehetőleg teljes legyen gyűjteménye. Ne kelljen mindig ezt a sztereotíp választ hallania sem professzornak, sem hallgatónak, sem más kutatónak, hogy: Nincs meg; ha parancsolja, kölcsön kérjük Pestről, Bécsből, Berlinből... Olvasóink iránti messzemenő szolgálatkésztségünk példajaként szoktuk emlegetni, hogy egy ízben repülőpostával kértünk Indiából kölcsön egy vegyész számára könyvet. De megvalljuk, szívesebben vettük volna, ha repülőgép közbejötté nélkül polcra szolgáltattuk volna ki vele.

Nem táplállok irreális terveket, csak azt akartam kissé érzékel-
tetni, hogyan lehetséges az, hogy a szegedi egyetemi könyvtár a maga
ma már közel egynegyed millió darabnyi állománya mellett mégis
csak, szorosabban véve, könyveknek és folyóiratoknak — illetve folyó-
irattöredékeknek —, esetlegesen összeverődött halmaza, amelyben épp
a tudományos kutatás napi betevő falatját jelentő alpművek és mo-
dern szakirodalom óriási méretekből hiányzik s hogy ez a könyvhal-
maz igazi egyetemi könyvtárrá csak akkor válhatik, ha úgy a mult-
beli, mint a jelenbeli hiányainak fedezésére huzamos időn keresztül
rendszeres évi rendkívüli javadalomban részesül.

Beszéltem arról, hogy milyen óriási hiányaink vannak könyv-
anyagban. Most szóljunk ennek az anyagnak hozzáférhetőségéről.
Anticipálnom kell itt valamit. Azt tudniillik, hogy személyzetünk
olyan csekély, hogy létszámunkat már megszoktuk törpe létszámnak
nevezgetni. Ez a darabszám szerint mégis csak figyelemreméltó könyv-
állomány, minden esetleges konglomerációja mellett is, hatalmas egy
szellemi érték, amely teljesen feldolgozva, hozzáférhetővé téve lénye-
gesen nagyobb szolgálatot tehetne. Csakhogy — mivel állományunk
már el is hagyta a kolozsvári egyetemi könyvtár tulajdonképeni állo-
mányát, olvasó-, kölcsönző-, látogatóforgalmunk is a kolozsvári szin-
ten mozog, katalógusaink száma meghaladja az ottanit: ott csak ábécés
volt, nekünk van helyrajzi és szakkatalógusunk is —, teendőink azóta
lényegesen megsaporodtak; s ezzel szemben létszámunk a kolozsvári-
nak egyharmadrésze, a kolozsvári múzeumi személyzetet is tekintve,
egynegyedrésze. Ennek következménye, hogy anyagunk csak részben
van feldolgozva. Bár nagyon érdekes és végtelen jellemzően hatna
munkarestanciáink felsorolása, annak pontos kimutatása: mit és ho-
gyan dolgoztunk fel eddig könyvállományunkból és mit nem végez-
hettünk el a ránk váró és elibénk tornyosuló feladataink közül, mind-
ezt az idő rövidsége miatt ez alkalommal kihagyom. Csak annyit em-
lítek, hogy a nyomtatványi osztályban a fel nem dolgozott anyag
mennyiségét 110.000 darabra becsüljük, de a folyóiratosztályban is bő-
ven akad ilyen feldolgozatlan vagy csak abszolút primitív módon szá-
montartott anyag. Ez a feldolgozatlan és így alig használható anyag
résztint faállványokon, részint több mint 250 fenyőfaládjában folyosón
és raktárakban áll felhalmozva. Már arról nem is szólok, hogy ez
könyvtári szempontból micsoda, egyszerűen csak arra mutatok rá,
hogy ez a folyosókon és raktárakban feltornyozott anyag egyfelől a
régí típusú épület teherbíróképességéhez képest, másfelől akár egy
közönséges, akár pedig egy háborús tüzeset alkalmából mekkora ve-
szélyt rejt magában. A legutóbbi légvédelmi gyakorlatok során bor-
zadva gondoltunk azokra a lehetőségekre, amit az így elhelyezett
anyag egy igazi légítámadás esetén jelentene. De hogy egy így feldol-

gzott könyv- és folyóirat stb. állomány nevezhető-e könyvtárnak, erre a kérdésre, félek, mindnyájan azt felelnék: aligha.

II.

Ezek a kérdések átvezetnek a helyhiány problémájához.

Ahhoz, hogy ez a több mint 225.000 darabból álló könyvtömeg könyvtárrá, közelebbről egyetemi könyvtárrá válhassék, mint említettem, nagyarányú pótlásra van szükség úgy a múlt századok anyagából, mint a modern tudományos és szépirodalomból, de másrésről ennek az anyagnak megfelelően feldolgozottan kell a kutató rendelkezésére állania. Ehhez azonban elengedhetetlen még két tényező: egyik a rendszeres elhelyezést lehetővé tevő hely, másik a feldolgozó személyzet.

A két irányban is szükséges anyagkiegészítések, bizonyára nem esem egyáltalán túlzásba, ha azt mondom: legalább 50.000 kötetnyi anyagot jelentenek. Vegyük ehhez hozzá, hogy évi normális gyarapodásunk ma is 10—15.000 darab körül mozog. Ha most a szokás szerinti 30 esztendei gyarapodásra is számítva a rendszeresen fejlesztendő szegedi egyetemi könyvtár helyszükségletét:

225.000 darab jelenlegi állomány,

50.000 darab kiegészítés,

30 év alatt 450.000 darabnyi gyarapodás

igényeihez mérjük, folyóméterenként (polconként) 40 darab könyvet számítva 18.000 méter polcot kell előirányoznunk. Csakhogy a különböző forrásokból eredő nem teljes művek kiegészítésének, valamint a folyamatban levő nagy kiadványok helyigényeinek figyelembevételével még mintegy 30% tartalék is tekintetbe veendő, vagyis összesen kb. 23.000 méter polc számára számítandó állványzat, illetőleg férőhely. Ennek a polcszükségletnek 7800 léghöbméter raktár felel meg, ami viszont 2·30 m belmagasság mellett 3391 négyzetméter rakterületet jelent.

De ne számoljunk a jövővel így a levegőbe. Csak azt vegyük, hogy most van 225.000 darabunk, ami ebben az iskolai évben fel fog emelkedni 235.000 darabra. Ennek polcigénye 5875 méter, ami a 3 köbmétertényezővel osztva 1958 léghöbmétert, ez 2·3 m magasság mellett 851 négyzetméter raktári alapterületet jelent. Nos, nekünk rendelkezésünkre áll a központi egyetem első emeletéből összesen 1108 négyzetméter. De ebbe tessék belehelyezni mindent úgy, hogy a valóságban a raktárak számára nem marad csak 481 négyzetméter. Elismerem, hogy ezek a raktárhelyiségek 4·5 m magasak, s így lehetséges volna ezeket a fővárosi könyvtár és a múzeumi könyvtár min-

tájára két könyvtári (fél-) emeletre bontani közbeiktatott mennyezetel s ebben az esetben a jelenlegi anyagunk valahogyan elférne.

Sajnos, az épület, amely szegediesen szólva, még árvíz előtti (1873-ban épült), nem engedi meg azt, hogy 5 q mozgósúlyra tervezett mennyezetén közbeiktatott új födém nélkül 4,5 m magas állványokkal kihasználjuk teljes légköbméter területét; egyes helyeken a 2-3 m magas állványok súlya alatt is szinte pattanásig feszül az ócska fapadlózat. Kértük ismételtlen a hozzájárulást ahhoz, hogy kettéosztasuk magasságában a raktári részt; ehhez a beleegyezést megkaptuk, de fedezetet nem. Most az idén ígéret tétetett arra, hogy az illetékes tényezők fedezet után néznek a mennyezet-közbeiktatás költségeire. De ezzel csak azt érnők el, könyvtárilag, hogy az 1940—41. évre esetleg a könyvhelyszükséglet pillantanyilag majdnem egészen fedezve lenne. És még ezzel nincs vége helyszükségleteinknek. Hiszen semmivel sem állunk jobban a többi könyvtári helyiség tekintetében sem. Így, eltekintve az egyébként szomorúan tanulságos és jellemző részletezéstől, nem beszélek az ebből származó napirenden levő kellemetlenségekről. Arról sem beszélek most már, hogy a rendelkezésünkre álló 25 szobára, szobáskára szabdalt területben a modern igényeket valamennyire is kielégítő, a munka folytonosságát biztosító, bankszerűen egymásba kapcsolódó helyiségek alakításáról szó sem lehet. Hogy egy könyv feldolgozása, esetleges bibliográfiai utánatekintés szükségessé válása esetén külön expedíciókat jelent, az a nagy zsúfoltság által okozott össze-visszaságból már csak természetesen folyik. Továbbá az újonnan érkező anyag beszerítése érdekében minden esztendőben újból esedékes anyagsűrítési rekordteljesítmények folytán a fel nem dolgozható II—III. rendű anyag szinte évről-évre helyet változtat s ma már a legöregebb és legélesebb emlékezetű tisztviselőim sem tudják megmondani, hogy valami hirtelen szükségessé váló ilyesmi hol lehet. Pedig nem egyszer megesik, hogy nemcsak közepes irodalmi termék gyors kiszolgáltatását kéri tőlünk ebből a feldolgozatlan anyagból, hanem az ügyészség számára is sürgős lesz valami Hacsak és Sajó mozireklám előkerítése (tényleg megtörtént — érdekes, hogy elő tudtuk adni), vagy valami hírlapcikk, vagy szélsőséges iránymunka tétetik kereset tárgyává: ami nagyon izgalmas sportszerű teljesítményre nyújt alkalmat s egymásnak gratulálhatunk is ilyenkor, mert eddig mindig sikerült megtalálni az eképen keresett ilyen eltemetett darabokat is, de jobban szeretnénk mindent, amit keresnek, egyszerűen elővenni rendes helyéről.

Bocsánatot kérek, hogy panasz címén kénytelen az ember akasztófahumorról is élni s egyúttal abba is hagyom a helymizériák további vázolását s csak azt akarom kiemelni, hogy mindezeknek az a logi-

kus és egyetlen következménye, hogy a szegedi egyetemi könyvtár számára a helyhiány megoldására egyetlen reális, racionális és gazdaságos, ennél fogva egyetlen célszerű megoldás mutatkozik: egy a kor igényeinek megfelelő modern új épület emelése. Annál is inkább, mint hogy a Somogyi-Könyvtár számára sincs többé hely a kultúrpalotában s Szeged e kettős könyvtári szükségletének egyedül értelmes megoldása a két testvérintézmény számára egy közös, hosszú időre elegendő otthont nyújtó modern épület emelése.

Áttérek most a harmadik nagy kérdésünkre: a személyzethiányra.

III.

Kolozsvárott az egyetemi könyvtár teendőit egy 40 főnyi személyzet látta el. Ehhez járult az Erdélyi Múzeum részéről egy könyvtárőr, 4—5 rapidíjas, 1—2 egyéb alkalmazott, vagyis az egyesített könyvtárak kezelését és feldolgozását összesen mintegy 50 ember látta el. Nem akarom statisztikai adatokkal fárasztani már hallgatóságomat, csak megállapítom újból, hogy az Egyetemi Könyvtár kolozsvári 192.493 kötetével szemben nekünk már több mint 225.000 darabunk van; a feldolgozást nemcsak a kolozsvári teljes bibliográfiai pontosságú rendszerben folytatjuk tovább, hanem az ottanin felül szakkatalógust és helyrajzi katalógust is készítünk. Ott egy már feldolgozott, felállított könyvtárnak csupán továbbfejlesztési munkálatai és adminisztrációja terhelték ezt a nagy személyzetet: nekünk egy új könyvtárt kell felépítenünk és katalogizálnunk. Olvasó és kölcsönző forgalmunk, volt már eset, hogy el is hagyta a kolozsvári méreteket; a külfölddel való sűrű érintkezés, a valutáris kérdések és a többi újabb teendő a tennivalók méreteit hatalmasan felduzzasztották. S nekünk kell kezelnünk az Egyetemi Diákjóléti és Diákvédő Iroda nagyforgalmú tankönyvtárát is, nekünk kell lebonyolítanunk az egyetem tudományos kiadványai valamennyi osztályának nemzetközi cseréjét, egy sectio kivételével. S mindennek elvégzésére nekünk van 6 főnyi kinevezett tisztviselői karunk, 1 díjtalan gyakornokunk, 1 rapidíjasunk, 2 főiskolai végzettségű gyakornokunk, 1 beosztott munkaerő, 4 altisztünk, illetve szegődményesünk. Ez összesen 15 fő. *Vagyis megbárháromszorozódott tennivaló, harmadrésznyi személyzet.* Hogy valahogy a munkával, ahogy Szegeden mondanák, elvergődjünk, kénytelen a könyvtár saját könyvbeszerzési javadalma terhére alkalmazni 4 állástalan diplomás rendkívüli munkaerőt és 1 kisegítő szolgát. Akad olykor 1—1 erős reményű volontaire-ünk is. De ez így is együtt sem teszi ki a kolozsvári személyzetnek felét sem, s azonfelül alkalmazásuk évi 4—5000 pengőt vesz el eredeti rendeltetésétől. (Ezzel szemben Kolozsvárt a könyvtár saját javadalmát egyetlen egy

alkalmazottnak a fizetése sem terhelte.) — Már most utalva halaszthatatlan tennivalóink és feladataink méreteinek jelzett duzzadására, valamint nyomtatványi állományunk feldolgozása és kezelése terén megállapított munkarestanciáknak napról-napra szinte ijesztő módon növekedő arányaira kérdelem, nem vagyok-e elég szerény, mikor 3 év óta mindössze 1 díjtalan gyakornok helyett 1 díjas gyakornokot, továbbá 1 szaknapidíjast, 2 napidíjast, 1 altisztet és 2 szegődményest kérek a személyzet kiegészítésére, s a felgyülemlett hátralékmunkák eltüntetésére 10 ÁDOB-osnak intézetünkhöz beosztását sürgetem? Sajnos, ezen régóta kért személyzetkiegészítést mindezeideig nem kaphattuk meg.

Elhangzott a tegnapi összejöveteleinken néhány nagyon szép előadás, egyebek között arról is, hogy a külföldön micsoda új problémák és feladatok foglalkoztatják a világ könyvtároságát, a nyugateurópai testvérintézeteinket és hogy ezen igen érdekes és napról-napra aktuálisabbá váló teendőkre mennyire fontos és kívánatos volna nekünk magyarországi könyvtárosoknak is fokozatosan, de komolyan bekapcsolódnunk. Már most én minden körülmények között helyeslem ezeket a törekvéseket a magam részéről is és szívből kívánom, hogy ezeket a célkitűzéseket előbb vagy utóbb, mindenesetre minél hamarabb elérhessük mi is. Egyet azonban ne felejtünk el: ahhoz, hogy mi komolyan bekapcsolódhassunk ezekbe a külföldi törekvésekbe, bizonyos előkészületek és előfeltételek végrehajtása elkerülhetetlenül elengedhetetlen. Ezek közé okvetlenül tartozik a vidéki egyetemi könyvtárak súlyos sebeinek gyors, immár halaszthatatlan és gyökeres gyógyítása is. Méltóztassanak tehát megengedni nekem, hogy a jelzett tanulságos külföldi törekvésekkel én szembehelyezzem a szegedi egyetemi könyvtárban tapasztalható szomorú és beszélő realitásokat, amelyek az én intézetem részére — úgylátszik — még nagyon hosszú időre csak elérhetetlen álommá teszik az ilyen kívánságokat. Hol vagyok én attól, hogy még csak merjek is gondolni arra, hogy például az én közeli vagy távolabbi munkaprogramomba belevegym a dokumentációs kérdésemből kifolyólag a magyarországi könyvtárosságra háruló feladatok csak a legkisebb részecskéjének is az elvállalását és elvégzését? Bátor voltam előadásom elején beszélni arról, hogy nekünk bizonyos vonatkozásban még a betevő falatunk is hiányzik ahhoz, hogy ránkváró legsürgősebb és természetesebb feladatainknak és rendeltetésünknek csak némiképen is a megkívánható színvonalon eleget tehesünk. Most a szükséges és nélkülözhetetlen munkaenergiahiány gondolatával kapcsolatban méltóztassanak elhinni nekem, hogy magunk is csodálkozunk azon, hogy még valahogyan a felszínen vagyunk, hiszen úgy érezzük folyton, hogy fulladozunk és levegő után

kapkodunk. Nekünk nemcsak a betevő falatunk hiányzik, hanem hiányzik az állandóan fenyegető fulladást elhárító levegő is. Bár egyelőre és rövidesen csak annyit tudnánk elérni, hogy dotációnk megfelelő felemelése és munkaenergiánk kellő szaporítása által ez a betevő falatunk és ez a hiányzó levegő nekünk is meglegyen! Mi, sajnos, csak ilyen előfeltételek biztosítása után kerülhetünk oly helyzetbe, hogy mérlegelés tárgyává tehesük azt: mily módon és mily mértékben teljesíthetjük azokat a magasabbrendű kötelességeinket, melyek teljesítése által igyekeznénk lépést tartani a nyugateurópai könyvtárosság mai modern tudományos törekvéseivel.

Nem személyes sérelmek számára van ez az idő, de mint közös panaszt a munkaenergia kérdésével összefüggésben érintek itt még röviden egy a szegedi egyetemi könyvtári tisztikart az egyesített státusban ért méltánytalanságot, amely különösen a kolozsvár-szegedi egyetemi könyvtári tisztviselőket sujtja. Ezek az emberek, 25—29 éves állami szolgálattal, benne 3—5 éves világháborús katonai szolgálattal, kiváló elméleti és gyakorlati könyvtárosok, azonfelül az új könyvtár megalapításában és megszerzésében különleges érdemekkel, egyikük-másikuk tudományosan is elismert munkásságú (egy egyetemi magántanár is van köztük), ma is egynek a kivételével a VIII. fizetési osztályban vannak. Ezek a háborúban katonáskodtak akkor, amikor a két új egyetemi könyvtár megnyílásakor új kinevezési lehetőségek voltak; megszállott területen dolgoztak súlyos körülmények között vagy hadifogságban voltak akkor, amikor a Károlyi-kormány alatt minden kartársuk legalább egy fizetési osztállyal előrehaladt. Megszállott területen vagy hadifogságban, vagy a nemzeti hadseregben találta őket a restauráció utáni második előrehaladási lehetőség. Mindnyájan körülbelül 2 fizetési osztállyal maradtak le kartársaiktól. Hármójuk úgy van a VIII. fizetési osztályban, hogy még a VII. fizetési osztályban is kevesen vannak, akiknek szolgálati ideje hasonlít az övékéhez. A gyűjteményegyetem létesítésekor annak minden intézményében a VIII. fizetési osztály volt a kezdő állás. Ott mindenki megelőzte ezeket a mi régi embereinket. Nem személyeskedem, csak megemlítem, hogy akit ők vezettek be a könyvtári tudományokba és gyakorlatba, a gyűjteményegyetemhez kerülve összesen 3 évi szolgálattal már a VIII. fizetési osztályba jutott, s mesterei csak 5—6 évvel később 20—24 esztendei szolgálat után juthattak be ugyanabba a fizetési osztályba. Vannak más kirívó esetek is, de én nem akarok rekriminálni semmit, csak kötelességemnek tartom megemlíteni, hogy ez nagyon méltánytalan helyzet. A kolozsvári tisztviselőket ott, ha ott maradnak, ötödévenként évi 400 aranykoronának megfelelő korpótlék illetve: hazajöttek, a korpótléket soha meg nem kapták s a

rangsorban mellettük és előttük olyan, egyébként nagyon érdemes, kartársaik foglalnak helyet, akik fiaik lehetnének. Ha részletezném, még megdöbbentőbb aránytalanságok derülnének ki. A helyzet ugyanilyen azután a nem kolozsvári szegedi egyetemi könyvtári tisztviselőkre nézve is. Van köztük doktori okleveles, aki 15 évi szolgálattal még a rangsorba sem tudott eddig bejutni.

Most már csak azt akarom még megemlíteni — volna panaszunk még sok —, hogy mindezeknek a panaszoknak a veleje a pénzkérdés.

IV.

Ezért egy rövid negyedik szakaszban még erre is rátérek. Kolozsvárott, amint erre céloztam, rendes átalányunk évi 25.000 aranykorona volt. Ehhez járult az úgynevezett autonom jövedelem beiratkozási illeték címén. Ezenkívül kiegészítették még különböző rendkívüli javadalmazások is. Úgyhogy évi költségvetése a könyvtárnak Kolozsvárott elérte a 66.130 aranykoronát is, de általában 35—40.000 aranykorona körül mozgott. Tessék átszámítani vásárlóerő szempontjából pengőre! Így aztán igenis, lehetett fenntartani és fejleszteni egy egyetemi könyvtárt.

De vegyünk egy külföldi példát is. Utalok a háborús áldozatokat velünk együtt átszenvedett, katonai felszerelésekre fokozottan óriási összegeket költeni kénytelenülő Németország egyetemi könyvtárainak 1937—38. évi dologi kiadásaira. A rendelkezésemre álló adatok szerint a legkisebb évi dologi javadalomban a würzburgi egyetemi könyvtár részesül, 47.791 márkával. Ezenkívül 15 intézetnek évi javadalma 50 és 100 ezer márka között váltakozik, de úgy, hogy az esetek többségében közelebb áll a 100 ezerhez, mint az 50 ezerhez; 6 testvérintézet évi dotációja pedig a 100 ezer márkát is felülmúlja.*

KIMUTATÁS.

a német egyetemi könyvtárak 1937/38. évi dologi kiadásairól.

(Jahrbuch der Deutschen Bibliotheken Jahrgang 29. 178—181. ll.)

Egyetemi Könyvtár	Könyvvásárlásra	Könyvköttetésre	Egyéb dologi kiadásra	Összesen
	f o r d í t o t t ö s s z e g			
Berlin	78.271	22.183	15.422	115.876
Eonn	63.383	18.038	9.645	91.066
Breslau	81.177	18.506	14.982	114.665
Erlangen	34.867	8.035	9.243	52.145
Freiburg i. B.	67.627	19.882	4.200	91.709
Giessen	34.000	11.647	5.753	51.400

Egyetemi Könyvtár	Könyvvásárlásra	Könyvköttetésre	Egyéb dologi kiadásra	
			f o r d í t o t t	ö s s z e g
Göttingen	94.296	15.168	22.861	132.325
Greifswald	44.509	12.643	9.340	66.492
Halle	50.598	11.237	10.420	72.255
Hamburg (városi és egyetemi)	72.805	35.624	22.493	130.922
Heidelberg	60.792	10.019	6.261	77.072
Jena	39.976	9.526	6.194	55.696
Kiel	51.856	9.708	19.161	80.725
Köln (egyetemi és városi) ..	78.858	16.898	7.609	103.365
Königsberg	55.261	10.634	17.786	83.681
Leipzig	90.502	22.343	24.601	137.446
Marburg	46.778	15.539	9.630	71.947
München	51.232	14.046	16.621	81.899
Münster	57.428	14.401	10.965	82.794
Rostock	45.150	5.790	1.473	52.413
Tübingen	63.916	10.687	11.160	85.763
Würzburg	33.092	7.465	7.234	47.791

Ezzel szemben a mi költségvetési előirányzatunk hosszú idő óta minden évben 6000 pengő körüli deficittel szokott kezdődni, amely régebbi adósságok formájában az egyik évről a másikra szokott örökségképen átszállni. Sem ennek végleges törlesztésére, sem a fennálló mindenkori könyvigénylések stb. kielégítésére a rendelkezésünkre álló bevételeink elegendőknek nem bizonyulhattak. Igaz, hogy a mi összjavadalmunk az utolsó két évben szorgalmazásaim eredményeképpen — hála a fölöttek hatóságok megértésének — magasabb volt, mint a közvetlenül az előtti években, nevezetesen 6—7000 pengő rendes állami átalányból, 4000 pengő rendkívüli segélyből és 18.000 pengő körüli autonóm bevételből állott; így is, ha valamennyire átszámítjuk a vásárlóerőt, csak jóakarattal vehető 20.000 márkával egyenlőnek. De ebből is lejön a személyi kiadásokra legalább évi 3500 márkának megfelelő összeg, valamint a mindenkori egyéb dologi kiadásokra szánt tekintélyes összeg s így a szigorúan vett könyvanyaggyarapításra: könyvbeszerzésre és könyvköttetésre aránytalanul kevés marad. S ezen felül nekünk az elsősorban ma is a német szakirodalomra támaszkodó tudományos életünk követelményeinek megfelelően többnyire német könyveket és folyóiratokat kell vásárolnunk, vagyis a német tudományos irodalomnak éppen azt a nagy természetét kell pénzért megszerez-nünk, amelyet a német könyvtárak egy része ingyen kap meg: vagy kötelespéldánykép, vagy cserében, vagy ajándéku. Mászóval ezek a német könyvtárak hatalmas javadalmuknak nagy, legalább kéthar-

madrészét tisztán könyvbeszerzésre fordíthatják, ami a valóságban azt jelenti, hogy könyvvásárlásra egy sem fordít kevesebbet évi 33.000 márkánál, emellett ennek az összegnek tetemes részét nem német, hanem angol, francia és más idegennyelvű művek beszerzésére adják ki. Könyvkötésre is 7—22 ezer márka körül fordítanak évenként, a rostocki egyetemi könyvtár kivételével, amely csak 5790 márkát költött 1937—38-ban erre a célra. Hol maradunk mi ezektől a számunkra elérhetetlen és mesebeli számoktól? Nem akarom én okvetlenül összemérni intézetünket a német egyetemi könyvtárakkal, pedig talán kötelességem volna nem engedni az alacsonyabbrendűségi érzések kísértéseinek s ragaszkodni ahhoz, hogy Nobel-díjat nyert tanáru egyetemünk könyvtárának is ott kell állania azon a színvonalon, amelyen külföldi, elsősorban német kartársai állanak, mert különben a kultúrfőlényben lemaradunk s a Balkán államai megelőznek. Mert kultúrversenyfutásban megállani nem lehet, csak haladni vagy lemaradni. De úgy érzem, be kell azt mindenkinek látnia, hogy a mi egyetemi könyvtárunk javadalmának lényegesen magasabbnak kell lennie annál, amekkora jelenleg.

Máris nagyon visszaéltem a hallgatóság türelmével, de úgy gondolom, mutatis mutandis testvérintézeteinknek is nagy általánosságban ezek a panaszai s az orvosláshoz is körülbelül ugyanazok a kívánságaik, amiket én az alábbiakban összegezek magunkra vonatkozólag: pénzügyi tekintetben az állandó továbbfejlődés biztosítására *általánynak lényeges felemelése*, legalább a kolozsvári méretekre elengedhetetlen. Továbbá *könyvanyagkiegészítés* szempontjából:

1. A Kolozsvárott vesztett egyetemi és múzeumi könyvtári alapvető anyag pótlására szükségünk van ezenkívül egy darabig évi legalább 10.000 pengő rendkívüli könyvbeszerzési javadalomra.

2. Az eddig be nem szerezhett nélkülözhetetlen modern tudományos irodalom beszerzésére szükségünk van bizonyos ideig évi szintén legalább 10.000 pengő rendkívüli modern könyvbeszerzési javadalomra.

3. Javadalmunk mentesítendő minden személyi és egyéb nem könyvbeszerzésre vonatkozó kiadástól, hogy teljes egészében könyvbeszerzésre fordíthassuk.

Ez átvezet a *helykérdéssel* kapcsolatos kívánságainkra:

1. Elodázhatatlan jelenlegi raktárainknak két könyvtári emeletre való bontása, aminek fokozatos keresztülvitelére minimum évenkénti 10.000 pengő átalakítási segélyt kérünk, addigra is, míg

2. egyedüli reális, racionális megoldásként egy modern és felszerelt új egyetemi könyvtári épületet kapunk.

Személyzeti igényeink:

1. Legalább 1 gyakornoki állás, 1 szaknapidíjasi, 2 napidíjasi állás, 1 altiszt és 2 szegődményes engedélyezése a normális munkamenet lebonyolíthatására.

2. 10 ÁDOB-os beosztása intézetünkhöz a csekély létszámú személyzet túlterheltsége miatt előállott munkahátralékok feldolgozására.

3. A szegedi, különösen a kolozsvár-szegedi egyetemi könyvtári tisztviselőket az egyesített státusban ért sérelmek jóvátétele.

V.

Attérek ezek után néhány kisebb panasz elmondására:

1. *Succrescentia* -hiány. Férfi munkaerőt lehetetlen kapni ezekre a rosszul vagy sehogysem dotált állásokra, amelyekkel a szolgálat kezdődik. A könyvtár a saját költségvetéséből személyi kiadásokra nem fordíthat többet, különben is ez a kezdőszolgálat egyáltalán nem is „kezdő“, mert nincs törvényes folytatása. Nincs meg a lehetősége annak, hogy arra hivatott férfi kezdőalkalmazottat úgy vehessünk fel, hogy számára csak valamelyes valószínűséggel is biztosíthatjuk a kinevezéses állásba s ezzel az egyesített rangsorbajutást. Még 15 éve szolgáló, 10 éve miniszterileg kinevezett díjtalan könyvtári gyakornokunkat sem tudjuk a rangsorba bejuttatni. Biztosítani kell tehát a vidéki egyetemi könyvtárak számára legalább egy-egy olyan díjtalan gyakornokságot, amelyből a benne töltött időszerinti sorrendben bejuthassanak a díjas gyakornokságon keresztül a státusba, ami lényegében azt jelenti, hogy ezek a díjtalan gyakornokságok vétessenek hozzá az egyesített státushoz, úgy azonban, hogy az ezekben az állásokba való kinevezésre való felterjesztés az üresedés beálltával egyidejűleg az illető vidéki egyetemi könyvtár igazgatóját illesse meg a szolgálati út betartásával.

2. *Csere* nagyobb kifejesztése érdekében célszerű volna, ha a könyvtárak átalányának egy bizonyos hányadát arra a célra lehetne felhasználni, hogy azon a könyvtári tudományos tisztviselők munkájának gyümölcseiből összeállított kiadványsorozat vagy folyóirat jelenhessék meg. Évenként néhány ívnyi kiadvány nem kerülne aránylag sokba, viszont lehetővé tenné a könyvtár saját cseréjét.

3. *Tudományos munkára és önképzésre* szabályzatunk intézkedései szerint a szegedi egyetemi könyvtári tisztviselő a hivatalos időt nem használhatja fel s ezért ha feldolgozás közben kezébe kerül egy őt személyesen érdeklő szakmunka, még akkor is csak bizonyos lelkiismereti furdalásokkal mer beléje tekinteni, ha az a mű vagy cikk könyvtári tárgyú vagy szaktudományba vágó. Ugyancsak félve igényel elvétele egy-egy szakjába vágó munkát, miután a rendelés a

karok és a tanszékek igényei szerint igazodik. Kívánatos volna ennél fogva, hogy

a) a szolgálati idő bizonyos részében a szaktudományokat vagy a könyvtári tudományokat művelő alkalmazottak számára biztosítsák az *önművelődés joga*. A német könyvtáraknál ez napi két óra, azonban ott a napi szolgálati idő is legalább ugyanennyivel magasabb. A mi szolgálati időnk mellett arányos volna kb. 1 órát engedélyezni a tudományos önképzésre. De sajnos, a nagy személyzeti hiányra és az óriási munkarestanciákra való tekintettel ezt a szegedi egyetemi könyvtárban csak az esetben lehetne gyakorlatilag is keresztülvinni, ha a fölöttes hatóságok teljesítenék a munkaenergia szaporítására vonatkozó kéréseinket.

b) A könyvtár javadalmából a karok rendelési keretei mellett *bizonyos hányadot biztosítani kell a könyvtári tisztviselőknek* az egyetemen tanszékekkel nem képviselt szakmai irodalmának beszerzésére is. Az egyetem hallgatói között is lehetnek olyanok, akik időnként éppen ezek iránt a tárgyak iránt érdeklődnek. Tehát kívánatos, hogy a könyvtár tudományos személyzete éppen azokat a tárgyakat képviselje, amelyek tanszékekkel képviselve az egyetemen jelenleg nincsenek. Így az ő igénylésükre beszerzett könyvanyag által a könyvtár állománya teljesebb s az olvasók számára többoldalúlag értékesebb lesz; vagyis ez a könyvbeszerzés nem jelent felesleges kiadást.

4. *Könyvtárosképző tanfolyamok* alkalmával gondoskodást kérünk a vidéki résztvevők megfelelő olcsó, sőt ha lehet ingyenes ellátásáról. A vidéki résztvevők számára aránytalan megterhelést jelent az, hogy csekély fizetéskéjükből Pesten megéljenek, a mi egyetemünk pedig nincs abban az anyagi helyzetben, hogy támogassa felküldött gyakorlóinkat. Az intézetet eléggé megterheli az, hogy a tanfolyamon résztvevő alkalmazottját arra az időre is díjazza saját költségvetése terhére.

Ezzel kapcsolatos másik panaszunk az, hogy szerény véleményem szerint a tanfolyam aránytalanul hosszúra nyúlik. Napi 1—2 órás elméleti képzés kevés. Mi azt szeretnők, hogy gyakorlóink a gyakorlati és elméleti kiképzést a feltétlenül szükséges leggazdaságosabb időn belül megkapják. A rendezőségnek figyelembe kellene vennie a vidék érdekeit s nem szabad akarata ellenére azt a látszatot ébredni engednie, mintha a tanfolyam hosszadalmassága arra is szolgálna, hogy a vidékieket kiszelektálja a fővárosiak előnyére, hármas alapon: a vidéki kezdőjavadalmazású könyvtári alkalmazott számára a főváros nagyon drága, a tanfolyam nagyon hosszú, az intézet olyan hosszú időre nem nélkülözheti alkalmazottait.

Legyen szabad befejezésül még csak a következőket érintenem. Mikor 3 évvel ezelőtt szerencsém volt a szegedi egyetemi könyvtár vezetését átvenni, ezeket az itt leírt állapotokat találtam és kaptam örökségül. Bár ezekhez hasonló szomorú és tarthatatlan állapotok, legyőzhetetlen nehézségek és akadályok egy nagy nemzeti és tudományos feladatokra hivatott intézet életében, valamint a nagy bajok megszüntetésére nélkülözhetetlen önzetlen, áldozatkész és lelkiismeretes harcok fogalma egyáltalán nem volt előttem ismeretlen az addigi pályafutásomon, hiszen közel háromévtizedes fővárosi tapasztalataim között bőven szerepeltek az ezekhez hasonló analóg viszonyoknak végigküzde és szenvedése is, mégis — bevallom őszintén — született jóhiszeműséggemmel az elején meglepődtem és kissé meghökkentem új helyzetemben. De megtorpannom nem volt szabad. Erőt, vigasztalást, reményt egy jobb jövőben, a bajok gyökeres gyógyításában többféle forrásból próbáltam meríteni. Egy dologról sehogyan sem volt szabad megfeledkeznem sem nekem, sem senki másnak, arról: mily hatalmas erkölcsi tőkét képvisel mindenféle magyar szempontból az a megállapítás, hogy a szegedi Ferenc József-Tudományegyetem a régi kolozsvári Ferenc József-Tudományegyetem egyenes folytatója. Ez a megállapítás pedig nem sülyedhet egyszerű frázissá senki szemében és szájában. Ez a közvélemény által elfogadott és szentesített megállapítás kötelezettségekkel is jár, úgy az egész szegedi egyetemmel szemben, mint annak könyvtárával szemben. E kötelezettségeket pedig vállalni és teljesíteni kell, már csak azért is, hogy ne kerülhessünk inferioritásba a megszállott területek hasonló természetű intézményeivel szemben és kibírassuk az ezekkel való összehasonlítás mérlegét. Ennek az erős erkölcsi fegyvernek a ható erejét az intézet nem hagyhatja használatlanul és figyelmen kívül az életbevágó érdekeiért és fennmaradásáért folytatott nagy harcában.

SULICA SZILÁRD.